

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **28**

Mısır'ın Resim Yazısı

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Ön-Türk toplumlarının Asya'dan dünyanın dört bir yanına yayıldıklarını kanıtlayan birçok gösterge vardır. Onlar Tanrı'nın görüntüsü olarak kabul ettikleri güneşe özel bir değer verdiklerini biliyoruz. "Tolu" adı verdikleri bir kap ile yemin ettiklerini gördük. Bu yemin onların adil ve dürüst bir yönetici olacaklarına dair verdikleri bir söz idi. Toplumu yönetirken de çeşitli fırsatlarda törenler düzenlenir, kadeh kaldırılır ve tolu içilirdi.

Ön-Türklerin bu geleneğini, kısa süre de olsa, kadim Mısır'da yeniden canlandırmak için uğraşmış bir firavundan söz etmek istiyorum. Babası tarafından kendisine verilen isim **Tutmose IV** olmasına rağmen tahta çıkar çıkmaz adını **Akhenaton** olarak değiştirdi. Yönetimi M.Ö. 1379 ile 1362 yılları arasında sadece 17 yıl sürmüştür. Fakat bu kısa süre içinde Mısır dininde büyük reformlar yapmıştır.

Tahta çıkar çıkmaz çok tanrılı Amon dinini yasaklayıp tek tanrı dinini savundu ve güneş olarak görüntülenen tek tanrıya **Aton** adını verdi. Şu halde Akhenaton adını KHN-Aton olarak okuyabiliriz. Çünkü sadece sessiz harflerle yazılmış olduğunu biliyoruz. Fakat seslendirilişi doğru olmayabilir (Bkz. **Khan-Khut-Khanum** başlıklı yazım). KHN sessiz harfleri OKH-EN şeklinde seslendirilirse, Akhenaton adı OKH-EN-ATA-ON "**Evrensel En (yüce) OKH atası**" şeklinde anlam kazanır. Bu isimde "on" sözü evreni belirtiyor. Dikkat ederseniz, kök sözcüklerin yerini değiştirmeden sadece tersten, sağdan sola, doğru okudum. "Yüce" kavramı sadece anlam olarak "en" ile ifade buluyor.

Soldaki resimde solda görülen kabartma Akhenaton dönemine aittir ve önde Akhenaton, arkada karısı kraliçe Nefertiti görülmektedir. Her ikisi de ellerinde tuttıkları kadehleri güneşe doğru yükseltiyorlar. Güneşten inen ışınlar ise onları kutsarken sadece iki ışın, biri firavuna diğeri ise eşine birer Ankh indiriyor. Bu resimle ifade edilmek istenen şudur:

Yönetici kral ve eşi tek tanrı olan güneşe saygı işareti olarak kadeh kaldırıyorlar. Güneş-tanrı onları kutsuyor ve onlara birer Ankh (OKH) indiriyor. Böylece yönetici ve eşi tanrısal özellikler kazanmış oluyorlar.

Bu yorum ile **Ankh** şeklinin güneş ile ilgili olduğunu şüphe götürmez bir şekilde kanıtlamış oluyorum. Çünkü güneşten kopmak üzere olan ayrı bir ankhı da görmekteyiz. Akhenaton yeni olan tek tanrı dinini geliştirmek için **Akhetaton**, şehrini kurdu. Bu şehir daha sonraları tümüyle yerle bir edilip taşları dağıtılmıştır. Bugün sadece adı kalmış durumdadır. Bu şehri kurduktan iki yıl sonra baş şehir olarak ilan etti ve ailesi ile birlikte oraya taşındı. Güneş dini tapınmaları Akhetaton'da açık havada ve güneş altında yapılmaya başlandı. Tanrı ATON veya **ATA-ON** öğretisinde bütün canlılara saygı ve doğa sevgisi öncelik taşıdı. Resimler ve kabartmalar daha yumuşak ve sevecen görüntüler yansıtmaya başladılar. Fakat Akhenaton'dan sonra gelen 9 yaşındaki ikinci karısından olma oğlu Tutankamen tekrar eski inanca, çok tanrılı dine geri döndürüldü. Amen dinini geri getirmek isteyen Amen rahipleri bilerek 9 yaşında bir firavunu tahta çıkardılar. Böylece tek tanrı inancı kadim Mısır kültüründe sadece 17 yıl sürdü.

Akhenaton'un eşi Nefertiti bir Nubia (**Kuş**) prensesi idi. Babasının adı AY idi. Bu isim de bir Ön-Türk kök sözcüğü olup, o dönemde bile dünyanın uydusu olan ay anlamını taşıyordu. Nefertiti bir KUŞ prensesi olarak güneş kültürünü zaten aileden biliyordu ve yeni ATON tanrının doğuşunda eşini etkilemiş dahi olabilir.

Yönetici olabilmek için kadeh kaldırarak yemin etmenin bir Türk geleneği olduğunu biliyoruz (Bkz. 20 sayılı yazım, **And-İçme Kadehleri**). Resimde sağda görülen Türk heykelinde yönetici kişi sağ elinde kadeh (tolu) tutmaktadır. Başındaki başlığın şekline bakarsak ne derece Akhenaton'un başlığına benzediğini de görürüz. Zaten Akhenaton'un başlık şekli tüm güney Mısır firavunlarına ait olup kuzey Mısır başlığından farklıdır.

Hieroglif yazı

Antik Mısır Hieroglif yazısı iki farklı amaçla yazılmıştır. **1.** Hiç okuma yazma bilmeyen halk için. **2.** Şekillere harf veya hece olarak bakmayı bilen okumuş kişiler için.

Ancak, bu iki bakış açısı aynı yazı içinde birleştirilirdi. Şöyle ki oturan ve elinde bir Ankh (On-Okh) tutan ve başında bir tüy olan kişi hem Tanrı özelliklerine sahip firavunu temsil ediyordu hem de adı **Maat** olan tanrıçanın baş harfi olan M harfini simgeliyordu. Antik Mısır inancında Maat yasaların ve evrensel düzenin tanrıçası idi. Bu özelliği her alelade vatandaş biliyordu. Keza, **Anubis**'in de yer altı tanrısı olduğu ve ölümlere yol gösterdiğini de her alelade vatandaş biliyordu. Şu halde "kartuş" denilen yuvarlak içindeki firavun adını her alelade vatandaşın anlayacağı şekilde yazmak mümkündü.

Resmin ortasında bir kartuş içinde "**Ramses**" yazıyor. Okuma yazması olmayan alelaide bir vatandaş bu görüntüye şöyle bakar:
"En üstte tanrı RA'nın simgesi olan güneş var. Şu halde ilk hece **RA**. Altında sağda tanrıça MAAT oturuyor. Şu halde ikinci hece **MA**. Birlikte okununca **RAMA**."

Bu iki heceyi sökünce zaten bildiği **RAMSES** adını hemen okuyor. Çünkü kartuş içinde daima firavun adı bulunurdu. Fakat daha altta Ramses'in gücünü ifade eden 3 adet işaret var. Bunlar "yer" (mısır öğütme için kullanılan kap ve uzun saplı merdane), "gök" (bir yuvarlak ay veya güneş) ve kırık çizgilerle ifade edilen "su". Dikkatli bakınca onların da yerli yerlerinde oldukları görülüyor. En altta su üzerinde yer ve en üstte gök. Bunların üzerinde duran tanrısal özelliklere sahip firavun. Firavun'un özelliklerini hem Maat hem de Anubis simgeliyor. Maat onun yasa koyucu ve evrensel düzenden haberdar bir kişi olduğunu belirtiyor. Anubis simgesi ile firavunun hem madde âlemine hem de mânâ âlemine hâkim olduğu ifade ediliyor.

Sol tarafta görülen ayakta duran firavun aynı ikinci Ramses'tir. Sağ elinde bir Ankh (Okh) sol elinde ise bir Anubis kafalı asa tutuyor. Okh bu dünyaya olan hakimiyetini ve Anubis kafalı asa öteki dünyaya olan hakimiyetini simgeliyor. En

alt sağ tarafta görülen kabartma parçasında Anubis kafalı asalar ile Okh simgeleri öyle bir Şekilde yerleŐtirilmiŐ ki tam bir ok görüntüsü veriyor.

Elbette ki tüm hieroglif yazıları bu mantıkla, basite indirgeyerek, okumak mümkün değildir. YaklaŐık 4,000 yıllık bir süre içinde geliŐmiŐ olan bu yazı tarzı gittikçe daha karmaŐık ve daha gizli anlamlar içerir hale dönüŐmüŐtür. Yazı baŐlangıçta halka dönük iken rahiplerin etkisiyle sadece belli bir seçkin zümrenin okuyabileceği zorlukları içerir olmuŐtur. Günümüzde bu resim yazısını okumak tam bir uzmanlık alanıdır. Ben bu konunun uzmanı olmadığım için, genel olarak bilinen tanrı veya tanrıça adlarından bir anlam çıkarmaya çalıŐtım. Fakat bu konunun uzmanları dahi sessiz harfler arasına konacak olan sesli harfler konusunda anlaŐmazlıđa düŐüyorlar ve deđiŐik Őekillerde seslendiriyorlar. Doğru seslendirmek için, mutlaka o dönemde konuŐulan dile tam olarak hâkim olmak gerektiğine inanıyorum.